

תורה ומידות טובות

פרשת ויחי | עלון מספר 211 | כניסת שבת: 16:32 (לנוהגים 40 דק' 16:12) יציאת שבת: גאונים: 17:24 ר"ת: 17:56

אורחות חיים

הרב החסיד הישיש רבי מרדכי פרוכטר שליט"א, מזקני חסידי וז'ניץ, סיפר לי פעם על אביו רבי אלטר זצ"ל, אשר למד לאחר נישואיו בבית מדרשו של הגאון הקדוש רבי חיים צבי טיבלוביץ זצ"ל, בעל ה'עצי חיים' מסיגעט. יום אחד פנה רבי אלטר לרבו והתאונן לפניו על מצבו הרוחני: "חשבתי לתומי", אמר רבי אלטר בכאב, "כי לאחר החתונה יניחני היצר לנפשי ואצליח להיפטר מתחלואי. אך עתה אני נוכח, כי לא רק שלא נפטרת ממנו, אלא הוא עומד בתוקפו במלוא העוצמה ומתגבר עלי בכל יום מחדש...."

בקשב רב האזין ה'עצי חיים' לדבריו, וחיוך רחב התפשט על שפתיו. הוא אחז בשתי ידיו בשער קונו הלבן, והשיב לו מילים מדודות: "הנה כפי שאתה רואה הזקן שלי כבר התחיל להלבין, ולמרות כן גם מזה היצר הרע לא פוחד! גם אותי הוא בא לבקר דבר יום ביומו!".

"העצה היחידה שאוכל להמליץ לך כדי להתמודד איתו", המשיך ה'עצי חיים' לומר, "היא ללמוד דף גמרא מידי יום עם תוספות בעיון. הן כך אומרים חז"ל 'בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין' (קידושין ז:). תורה מגנא ומצלא, היא הדרך היחידה שתוכל להינצל מהיצר". ואכן, סיפר רבי מרדכי, כי עצת רבו שמרה את רוחו של אביו רבי אלטר, ולמרות שלא היה בן ישיבה מעודו, לצד עסקי המסחר היה שקוע כל ימיו בלימוד התורה.

דוגמא קלה לשקיעותו הגדולה בתורה, ציין רבי מרדכי, כי סיפר לו יהודי מבתי הונגריה, כי פגש פעם בשעה מאוחרת בלילה את אביו רבי אלטר, בהיותו למעלה מגיל שמונים, כשהוא יוצא עם נעלי בית לרחוב. היה זה בלילה חורפי, וסוער, כשבחוץ ניתן גשם זלעפות. כשהלה התפלא לפרש מעשיו, השיב לו רבי אלטר: "אני מתקשה בהבנת התוספות, ומחפש מישהו שיוכל לעזור לי..."

עלינו ללמוד מן הדברים יסוד אחד; היצר הרע מצוי באדם משעת יצירתו ועד נשימת רוחו האחרונה. הוא זקן מפלג ובעל נסיון רב שאין דומה לו. עבודתו היא איפוא לארוב לאדם להכשילו ולהתקילו. פעם הוא בא בצורה כזו, ופעם בא בצורה אחרת, אך לעולם אינו מתייאש או מרים ידים. אם האדם לא פוקח עיניים לזהות אותו, הוא עוד עלול להשתכנע כי פעולתו היא לשם שמים, והרי הוא בכלל עושה מצוה ולא עבירה, ועד שיבחיך בטעותו הוא כבר יהיה שבו בידי יצרו, ויהיה קשה לו להשתחרר מבין ציפורניו. זה מה שאירע למרגלים. היצר טמן פח לרגלם, והלכו שולל אחר מראה עיניהם, חזיון תעותועים שתעתע בהם. (מקור הספרי 'אורחותיהם אמלא')

זענייני הפרשה

נאח הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

דהנה איתא במדרש, על הפסוק (ש"א א, ח): "אם לא תדעי לך", דאלמלא שנכנסים ישראל לבית המדרש, ושומעים את היעודים וההבטחות הגדולות שהתנבאו הנביאים, על מה שעתידי להיות טוב לישראל, לא היו יכולים להתקיים בכל אותם הנסיונות שעברו עליהם. ורק משום שישראל מאמינים בני מאמינים, שומעים ויודעים שדבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם. על ידי כן נתחזק ונתאמץ לבם, ומקבלים באהבה עול גלויות לסבלן, עד כי בא מועד לאמר לאסירים צאו.

ועל דרך זה יש לומר כאן, אילו היו יודעים אימתי יבוא להם הגואל, לא היו נסתמים עיניהם ולבם מצרת השעבוד, ורק משום שנסתם ממנו הקץ של הגלות, על ידי זה נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד.

עוד איתא במדרש (נלאקית רכב לו, א) דבר אחר, מלמד שנסתמו ממנו כל צרות שבעולם, ע"כ. והנה יש לזה קשר לטעמים דלעיל. וכמו שהסברנו למעלה שמשום שלא ידעו את קץ הגלות, לכן היה קשה עליהם השעבוד כל כך.

והיינו משום שלא הורגלו בדברים כאלו, דמי שנולד והתגדל בעניות ושפלות המדרגה, שאוכל רק לחם צר, ומים במשורה שותה, והורגל לקבל אוכל זה רק לאחר שעשה מלאכה המשברת את גופו, אין זה נסיון גדול כ"כ אם משעבדים אותו בעבודת פרך, בחומר ובלבנים, ובודאי שאינו גורם עכ"פ לסתימת עיניהם ולבם.

אמנם כאן, שגדלו בפינוק, וכמו שכתוב (לעיל מז, כז): "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד", ונסתם מאביהם, ממילא גם מהם כל צרות שבעולם, על ידי זה ודאי אח"כ כשנפטר יעקב אבינו, גרם להם השעבוד שהוטל עליהם אח"כ, שנסתמו עיניהם ולבם מצרת השעבוד.

אולם אם היו יודעים את הקץ, לא היה גורם להם צרה כ"כ, אבל כאשר ביקש יעקב לגלות את הקץ נסתם ממנו. ולכן גרם השעבוד שנסתמו עיניהם.

איתא במדרש (נלאקית רכב לו, א), מדוע פרשה זו סתומה, מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם, ע"כ. וצריכים להבין מה פירוש שסתם ממנו כל צרות שבעולם?

אלא ההסבר, דהנה לא כל אדם זוכה לשת"י שולחנות, ומעטים הם בני עליה אשר יראו עולם בחייהם, דהיינו, שיהיה להם טוב גם בעוה"ז. וכאשר ביקש יעקב אבינו לישב בשלוחה ומנוחה, אמר הקב"ה, לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעוה"ב, אלא שמבקשים לישב בשלוחה בעוה"ז.

כי עוה"ז ועוה"ב צרות הם זו לזו, ולשונאיו משלם הקב"ה אל פניו, להאבידו מחיי עולם הבא. אבל בכל זאת לעת זקנותו של יעקב, נח כבר מרוגזו של יוסף, וראה בנים לבניו כולם זרע ברך ה', והיה שבע רצון משנות חייו.

וזהו הפירוש הפסוק: "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה", היינו, שאלו השבע עשרה שנה, היו שנים קצרות. וזהו מליצת חז"ל במדרש, פרשה זו סתומה, מפני שסתם ממנו כל צרות שבעולם.

רצונו לומר שלא הרגיש כבר ששני העולמות צרות זו לזו, שמי שיש לו עוה"ב, לא יזכה לראות בטוב העוה"ז, אלא נסתם הימנו צרות של העולמות, ואדרבה חי בהשקט ובמנוחה. וכמאמר חז"ל, אשרין בעוה"ז וטוב לך לעולם הבא.

ויחי יעקב בארץ מצרים וגו' ומז, כמו. פירש רש"י ז"ל, מדוע פרשה זו סתומה, כלומר, מדוע אין ריוח של תשע אותיות, בין סוף פרשת ויגש לתחילת פרשת ויחי?

ותירץ, לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם וליבן של ישראל מצרת השעבוד, שהתחילו לשעבדם. דבר אחר, שבקש לגלות את הקץ לבניו, ונסתם ממנו.

והסבירו המפרשים, ששני התירוצים האלו צריכים אחד לשני.

אנו מתעתדים להוציא לאור ספר שיו"ת נפלא של מורנו הרב

הגאון הגדול ר' יעקב נסים עטייה שליט"א

לכל המעוניין לסייע ולהקדיש להצלחה רפואה ולהבדיל לע"נ נא ליצור קשר בטלפון:

054-8416719

דעת גדולי רבותינו

לאחר שחיפש רבות באמצעות מכשירי החיפוש

המגוונים של ימינו, זאיכשר דרא מנועי חיפוש כשרים ומהודרים, המסייעים מאוד במציאת כל מדרש חז"ל וכל מאמר חכמים במאגרי חיפוש שונים - העלה חכם בידו, ולא הצליח בשום אופן לגלות מקור דברי המדרש. אחד מחבריו הציע לו לרדת על העיר בני ברק ולסור למעונו של מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א, שמפורסם בבקיאוונו הנדיה בכל התורה כולה. ערב אחד נסע לבני ברק והמתין לתורו בין עשרות הממתנינים.

כשנכנס קיבלו הרב במאור פניו הידוע, ותכף שאל למבוקשו. התלמיד חכם הציג את שאלתו, שזה עידן ובידנים שמחפש הוא אחר מדרש חז"ל מסויים, שראה שמצטטים אותו בספרי הקדמונים, אך אינו מוצא את מקורו. כששמע הגר"ח את דברי המקדש, אמר מייד: "דאס איז דאך אין שיר הייחוד!" (זה הרי בשיר היחוד!) הנאמר בליל היום הקדוש. הוא ציווה להוציא מארון הספרים מחזור של ליל יום הכיפורים, ותיכף בפתיחה ראשונה נפתח לפניו בשיר הייחוד, באותו דף שמופיעים בו דברי המדרש - ויהיה לפלא.

הגאון הצדיק ברכו לשלום, וכבר רצה תכף לקבל את הבא אחריו בתור. אבל אותו תלמיד חכם ירושלמי עמד נסער כמסומר למקומו מרוב התפעלות והתרגשות, ברוב פליאתו שאל: "מילא ש"ס בבלי ש"ס ירושלמי וכו' בעל פה - מובן, אבל שיר הייחוד?? כיצד מגיעים גם לדעת ולזכור את שיר הייחוד בעל פה?!"

אך רבי חיים ענה לו בשלוות נפש ובחיוך: "זה הכל תלוי מה מעניין אותך באמת! (אלעס ווענט זיך וואס איז טאקע אינטרסאנט...), אולי אצל אנשים אחרים מעניין אותם ענייני עולם הזה והבלי, וביצר הסקרנות (נייגעריקייט) זוכרים הם ויודעים היטב כל הבל העולם, ובתי מועלם זה לא עניין... מאידך גיסא, החידושים המתוקים המופיעים בשיר היחוד, דווקא ענייניו אותי מאוד, ולכן נחרטו היטב בזיכרוני!". (מתוך הספר טיב המעשיות - פנחס שלח)

איתא בשם הבעל שם טוב זצלה"ה, זכותו יגן עלינו:

במקום שאדם חושב - שם הוא כולו. ובזה נוכל לפרש: 'אשר אתם זונים אחריהם' - שאתם בעצמכם שם. וזה מוסר השכל, להתרחק מהסתכלות אסורה והרהורים רעים עד קצה האחרון; כי איש ישראל הוא בחינת מקדש בעצמו, המח הוא היכל המקדש, והרי הוא כמי שמעמיד ח"ו עבודה זרה בהיכל (עיי' נפש החיים ט"א פ"ד, השם יתברך ישמרנו).

הגאון הצדיק מרן הראב"ד רבי דוד יונגרייז זצוק"ל היה מפורסם באונותו העצומה - עיניו היו כיונים על אפיקי התורה, והוא שלט בעוז בבקיאיות מופלאה בכל חדרי מקצועות תורתנו הקדושה עד כדי כך שהגאון הקדוש בעל "ויואל משה" מסאטמאר זצוק"ל התבטא

עליו פעם, שבמקום שרבי דוד שוכן בו, אין שום צורך בארון הספרים, משום שהכל ידוע לפניו בעל פה!

פעמים רבות נשאל כיצד זוכר הוא כל זאת, וכיצד זכה שתהא סדורה משנתו לפניו בכל מקום כמי שזה עתה שנאה, אל הוא התחמק מתשובה עניינית, ובכל פעם המציא בענוותנותו תואנה אחרת, לבטל את גאונו...!

פעם אחת ביום חג הפורים הקדוש בעת משהתהיין, היה שרוי בשמחה עילאה, ובמוחין דגדלות של שמחה היום. לפני שולחנו הסבו גדולי ירושלים של מעלה - גאונים מופלגים ותלמידי חכמים עצומים. פיו הקדוש לא פסק מלגלות חידושים מופלאים, כשהוא מטייל בשמחתו הלוהטת בכל התורה כולה, וכמעין הנובע שורר ידיעות עצומות מהכא ומהתם, מכל מיני ספרים. כך נמשך הדבר שעה ארוכה, והכל שמחים ומתענגים עימו בדובשנה של תורה. לאחר מכן, כטוב ליבן ביי, נסב דברי קודשו אודות איסור שכחת התורה, שהחייב מוטל על איש ישראל לזכור את כל מה שהוא לומד, כדי שבעת הצורך יוכל

סיפור לשבת - הרב גרוסמן "חשבתי... איך מלמדים יהודי צעיר את כל החורה על רגל אחת...?!"

אבל הם מסוגלים לפרש את הפסוקים בצורה שונה, ולכן מבקשים הוכחות נוספות. הרמב"ם לא ענה להם, והורה לרבי יהודה אבן תיבון שישב להם. וכך ענה להם התלמיד הגדול: "דעו כי על פי חוכמת הטבע המאכלים שאדם אוכל הופכים לדם. הדם מזוקק בכבד ועולה אל הלב, וממנו אל המוח, שהוא מקום השכל ובו טמונה חיות האדם."

"דעו", הוסיף התלמיד, "כי הנזר ממאכלות אסורות וטמאות ומאכלו כשר, נעשה דמו מזוקק. כנצאה מכך יש לו לב טהור והרגשות טהורים, מוח טהור ודעות צלולות ובהירות, קדושות וטהורות. וכן להפך, ח"ו: הניזון ממאכלים אסורים, טמאים ומטמאים, הם מטמטים את דמו הנעשה עכור, וכך לבו ומידותיו נהיים עכורים; וכשהם מגיעים אל המוח, נעשה שכלו אטום ונוטות לדעות נפסדות, זרות וטמאות. "לפיכך", המשיך רבי יהודה אבן תיבון, "התנאים והאמוראים, חכמי המשנה והגמרא, אשר שמרו את נפשם לבל תיגעל נפשם במאכלות אסורים, האיר אור שכלם ורוח הקודש שרתה עליהם. מכוחם וביתו את הרמיזות בפסוקי התורה הקדושה ואת משמעותן, והם אלו שקבעו כי התורה מוכיחה מאותם פסוקים על אמונה בתחיית המתים."

לואי שמע כל זאת והתפעל מחוכמתו של הרמב"ם ותלמידו. הוא שאל אם יוכל להיות עמי בקשר בימים הבאים. נתתי לו את כתובתי בפלורידה, אצל ידידי, רב בקהילה החרדית, איש החסד הרב גרונו. נפרדנו לשלום וחיכיתי לראות איך ייפול דבר. למחרת היום, בעודי יושב בסעודת שחרית בביתו של הרב גרונו, נשמעו דפיקות על הדלת. הרב גרונו רץ לפתוח את הדלת. הפגשתי בין השניים, ואמרתם לרב גרונו: "יש כאן יהודי שרצה 'ספיישל כשר' עם מחוץ למטוס... לואי התקשר בקשר אמיץ עם הרב גרונו, וזה הכניסו תחת כנפי השכינה וקירבו לאבינו שבשמים. (מתוך הספר 'אור הגזית')

"חברת 'פורד' מייצרת משאיות ומכוניות", פניתי אליו, "משאיות ה'טורק' נוסעות על דלק דיזל, לעומת המכוניות הנוסעות על בנזין. מה יקרה אם תיכנס עם המכונית המפוארת שלך לתחנת דלק, ותראה שמשאית פורד עומדת בתור לקבלת דיזל, הזול פי כמה מבנזין, ותראה גם אתה ללא דיזל במכונית שלך? הרי זו אותה חברה! למה שלא תשים דיזל?"

"מה הרב מדבר? אם אשים דיזל, הכול ייסתם. המכונית לא תעבוד", הזדעק הדייל. "למה?", המשכתי להקשות, "והרי זו אותה חברה! אין זאת אלא שהחלק המכני של המשאית כבד יותר ויכול לסבול דיזל, אף שאינו מזוקק ונקי, לעומת המכונית הרגילה שמונעה עדין. אם נכניס לתוכה דיזל, ייסתמו פתחיה. חייבים דלק נקי שיוכל לעבור אל המנוע ולהפעילו!"

הוא עדיין לא הבין את הקשר ולמה ירמזו מילותיי. אמרתי לו: "ריבוננו של עולם ברא הכול, יהודים וגויים. לגויים יש תפקיד ועבודה כדי שהעולם יתקיים - לבנות ולהתגדל, הכול לפי החשבון של הקב"ה. המכשור הפנימי שלהם חומרני וגס. הם יכולים להשתמש בדיזל, בבשר טריפה, לא מזוקק. העיקר שהמשאית נוסעת. "לעומתם, ליהודי יש נשמה, חלק אלוהי ממעל, עדינה ואצילית. הנשמה בקרבי, כמו שאומרים בכל בוקר. תפקידו הוא להתחבר עם הבורא. ללמוד את חוכמת התורה ולקיים את מצוותיו, ולשם כך הוא חייב אוכל מזוקק, כשר. אם יכניס אוכל טרף, זה ייסתם. "ונשמתם בם": "אל תקרי ונטמאתם, אל ונטמאתם" על ידי שאוכלים מאכלות אסורות נהיה הלב מטומטם. סיפרתי לו מעשה מהרמב"ם הקשור לכשרות ולפרשתנו. אל הרמב"ם הגיעה איגרת מיהודים הפונים אליו בשאלה: הואיל והרמב"ם שכתב שהאמונה בתחיית המתים היא עיקר מעיקרי היהדות, היכן היא מרומזת בתורה? אכן, יודעים הם שחז"ל הצביעו על הפסוקים האמורים על אמונה זו,

זכני ה' יתברך בשליחות מיוחדת: להחזיק מוסדות ללימוד תורה של ילדי ישראל. מתוקף תפקידי אני מוכרח לצאת למדינות הים מפעם לפעם, להביא את בשרת המוסדות לפני אחינו שבגולה ולהחיש צורי ומזור משם לכאן. בטיסת מניו יורק לפלורידה ישבתי ליד הרב פסח קראהן, מחבר ספרים ומרצה יהדות מוערך. עייף הייתי מכל התלאה שידעתי בימים האחרונים. לא תמיד מתבצעים הדברים כפי הציפיות - חרף העובדה כי מדובר בהצלת נפשות.

עצמתי את עיני, מהרהר על הימים הבאים ואין יראה מצב בפלורידה, גם עכשיו די קשה ולא קל להתרוצץ מחוץ לבית. זמזמתי לעצמי בעצמי עיניי את שירו של הרבי מסקולען על הפסוק בתהילים (קייטנא): "זדים הליצוני עד מאוד, מתורתך לא נטיתי. " כך ישבתי כמה דקות, עורך חשבון נפש עם עצמי, עבר שם דייל וראה אותי כך. הוא פנה אל הרב קראהן ושואל: "מה עושה הרב שלצדך? האם הכול בסדר?" והרב קראהן סיפר לו כי אני הרב של הצעירים בישראל, מקרב צעירים לקדוש-ברוך-הוא ואומר להם מה זה יהודי. הדייל נאחז התרגשות: "גם אני יהודי!", ואז השפיל מבטו והוסיף: "הוריי אמרו לי שאני יהודי, אבל אין לי כל מושג מה זה אומר לגביי. " פתחתי את עיניי, והוא פנה אלי ואמר: "אולי יכול הרב להגיד לי מה אני יכול לעשות כדי שארגיש שאני יהודי. " חשבתי לעצמי: איך מלמדים עכשיו אדם צעיר את כל התורה על רגל אחת? פניתי אליו ואמרת: "אתה רואה שהזמנו מנות אוכל 'ספיישל כשר'? אם תזמין את זה, תוכל להרגיש שאתה יהודי."

"מה?" התפלא הדייל, "חשבתי שזה אוכל צמחוני, ולא העליתי בדעתי כי יש לזה כל קשר ליהדות. " ואז שאל את השאלה המתבקשת: "מה זה ספיישל כשר?"

מעיוני המשפט

נזאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

מתי בטל הספק כשהקונה טוען שהמוצר מקולקל?!

יכול להחזירו מפני מומין שאין מבטלין אותו ממלאכתו, והם הנקראים סמפון, שאם היה סמפון זה גלוי, כבר ראהו; ואם אינו נראה, כגון שומא בבשר או נשיכת כלב או ריח הפה או ריח החוטם וכיוצא בהם, הואיל ואינו מבטלו ממלאכתו אינו מחזיר, שאין העבדים לתשמיש המטה אלא למלאכה וכו' אלא אם כן פירש וכלומר כפיצוי הקונה שאינו רואה שום מום במקחו, עכ"ל. עיי"ש. וא"כ נראה שגם בניד"ד בקונה ירקות או קטניות שמוחזקים שיש בהם תולעים, כגון עלי ירק וכרובית ותותים וכל כיו"ב, דינא הכי.

ועיין בשו"ע (ח"מ סי' רל"ב סי"ב) שכתב מרן ז"ל: טריפות דסירכא, הוא הדין דמבטל מקח; ויש חולקים. הגה: דהואיל והוי דבר דלכיה, הוי ליה לאתנויי (טור). ואפילו טריפה שאנו אוסרין מספק, מבטל המקח ואין המוכר יכול לומר: אייתי ראיה לטריפה הוי (ר"נ פק אלו טרפות), עכ"ל.

והסביר הסמ"ע (שם, סק"ז) ויש חולקין. דהואיל והוי דבר שכיח פירוש הסירכא רגילה להיות בהווה, ע"כ. ועיי"ש בהגר"א (סק"ט).

וכתב ערוך השולחן (סי' רל"ב סי"ה) ז"ל: יש מי שרצה לומר דאם היה המום דבר שהלוקח יכול להבחין ולנסותו או לטועמו ולא הקפיד לעשות כן אינו חוזר דמסתמא מחל אמנם אין עיקר זה וברבים חולקים על זה ומל"מ פט"ו ב"מ שצ"מ מהרי"ץ ויש מי שרוצה לומר דעכ"פ בנשתמש בו אחר שהיה יכול להבחין הוי מחילה ויש עוד מי שרוצה לומר דאם קודם גמר המקח היה יכול להבחין ולא בחן הוי מחילה וכל דברים אלו לא נראה לדינא וכבר בררנו בס' רכ"ח סעיף ז' וסעיף ח' דדוקא טעימה הוי מחילה אבל במה שהיה יכול לטעום ולא טעם אין זה מחילה וכו"ש במום האם מחוייב הלוקח להעלות על דעתו שהמוכר אנהו וכי באומדנא קלה כזו נחייב את הלוקח שקנה דבר ואח"כ נתגלה בו מום וכן משמע מכל רבותינו הראשונים דרק שימוש אחר שנתוודע בהמום הוי מחילה ולא דבר אחר וכן עיקר לדינא, עכ"ל:

עוד כתב בערוה"ש (שם סק"ז) ז"ל: ראובן שמכר לשמעון גבינות ולאחר ג' ימים פתחם ומצאן מרוקבות ישאלו לעושי גבינות בכמה זמן ראוי לבא רקבון כזה ואם יאמרו שעדיין נעשה אצל המוכר הוי מקח טעות ומחזיר לו הדמים ואם הדבר ספק המוציא מחבירו עליו הראיה ואם הלוקח לא נתן מעות עדיין א"צ ליתן ואם נתן אינו יכול להוציא ואף על גב שכתבנו בסעיף י"ז ובסי' רכ"ד דכל שברשותו נולד הספק עליו הראיה אף כשאינו בא להוציא שאני התם שיש להמוכר חזקה והיינו חזקה מכח רובא דרוב בהמות כשרות הן וכן בשאר חפצים וענינים שנוכל להעמיד על חזקתם הקודמת אבל גבינות אין להם חזקה מפני שדרך להתליע ומשום סברא זו לחוד שברשותו נולד הספק אין עליו חובה להביא ראיה אלא כשבא להוציא ולא כשבא להחזיק וס"ל ופ"ז כשנתגלה מום במקח ולא נתן מעות עדיין ויש ספק מתי נתהוו המום צריך הדין לחקור אם יש בזה איזה חזקה או רובא המסייע להמוכר אם לאו וי"א דתמיד על הלוקח להביא ראיה כבשם אבל גדולי אחרונים הסכימו לדעה ראשונה, עכ"ל:

היוצא מכל האמור לעיל: מי שקנה גבינה או כל מאכל מסויים ונמצא שהוא מקולקל, אם הקלקול הוא מחמת ריקבון או עיפוש או שנמצאו בו תולעים, חשיב מקח טעות, ובתנאי שהחזירו מיד למוכר, וחייב המוכר

הלוקח נעשה הספק ואמרינן כאן נמצא כאן נתהוו המום, מה שאין כן גבינות דאין להם חזקה, דרוב גבינות כשנתיישנו דרכן להתליע. ודומה לזה כתבתי לעיל סוף סימן ר"ל (סמ"ע סק"ז) בשכר שהחמיץ, דאין אומרים שנעמידנו על החזקה מהאי טעמא. ודלא כמשמעות הבית יוסף, שמוכח ממ"ש בבית יוסף וסעיף י"ג דס"ל דדין זה דגבינות ודבהמה הנ"ל שוין הן, ועיין דרישה וס"ל, עכ"ל:

ומצינו להב"ח שהשיג על מרן הב"י שרוצה לדמות זל"ז וכתב שבסוף סימן ר"ל מיישב תשובה הנ"ל, וסיים שאדברה כאן בדין גבינות אין הדין כן עיי"ש. ועיין בסמ"ע (שם, סק"ז), וכן נראה דעת נתיבות המשפט (חילוקים סק"ט), עיי"ש.

ועיין בשו"ע (ח"מ סי' רל"ב ס"ו) שכתב ז"ל: המוכר קרקע לחבירו ואכל פירותיה, ולאחר זמן נראה לו בה מום, אם רצה להחזיר הקרקע לבעלים מחזיר כל הפירות שאכל. ואם היה חצר ודר בו, צריך להעלות לו שכר, ע"כ.

ועיין שם בסמ"ע (סק"ג) שהבי"ד הלבוש בעיר שושן, שכתב שהטעם שצריך להחזיר לו כל הפירות דאל"כ אסור משום ריבית דכיון שנתבטל המקח מעיקרא, הו"ל הדמים אצלו הלואה גביה, והפירות שאכל הן בעד דמי המעות שהיו בידו בטלים. וגם דמי שכירות החצר שכתבו שצריך להעלות לו, כתב העיר שושן שזה מטעם ריבית. והסמ"ע חלק עליו, והסביר שאפילו אם עדיין לא נתן לו שכר, דינא הכי, שהטעם לאו משום ריבית אלא משום דהוי כגזל בידו, כיון שהמקח בטל מעיקרו, הפירות שאכל או שכר השכירות של החצר שגר בו יהיה כגזל בידו, משום הכי אין ורק אם עדיין לא נתן לו דמי הקניה צריך להחזיר לו הפירות ושכר החצר, עיי"ש.

ומשמע מדברי הסמ"ע, שכל שיש בו מום למפרע, אין חלות של קנין. ועיין בשו"ת הגרעק"א (תניינא סי' ק"ו) שמשמע מדבריו שכל מקח שיש בו מום, מה שבטל המקח, לא משום דבטל מעיקרו ונעשה קנין, אלא יש תנאי במקח, והיינו שצריך להיות שלם, הא לאו הכי, בטל הקנין שנעשה עיי"ש. ועיין בחו"מ (סי' ר"ל ס"ו) לענין מי שקנה יין והחמיץ בקנקניו, שאפילו אם נמצא חמוץ תוך ג' ימים לקנייתו, אומרים שהחמיץ ברשות הקונה ומזלו גרם. ועיי"ש בסמ"ע (סק"ג) שרק בין אומרים 'מזלו גרם' ולא בחומץ עיי"ש. ועיין בדברי הב"ח (יו"ד ס"ס פ"ל) לענין תולעים.

ועיין בהרמב"ם (הל' מכירה פט"ו ה"ג) בדברי המגיד משנה שם שכתב, שיש מי שאומר שאם היה הדבר שהלוקח יכול להבחין לאלתר, כגון שיכול לנסותו ולטועמו ולא הקפיד לעשות כן, והמוכר מכר לו סתם, אינו חוזר המקח עיי"ש. אמנם מפשט דברי הרמב"ם שם ומדברי השו"ע לא משמע כן. ועיי"ש בסמ"ע (סק"ט) ובפתחי תשובה (סק"א).

וה"א אם הקונה בוחר מהירקות וקטניות ויכול לראות מהם נגועים אם לא, או כשידוע כולם שמצויים בהם תולעים וצריכים בדיקה, האחריות על הקונה ואינו יכול לבטל המקח. וראיה לדין זה, מדברי השו"ע שם (סי' רל"ב סי"ו) ז"ל: המוכר עבד או שפחה, אין הלוקח

שאלה: מי שקנה גבינה או סוג מאכל אחר ונמצא המוצר מקולקל ויש בו רקבון או תולעים, והקונה השאיר את הגבינה או המוצר אצלו כמה ימים, וכעת רוצה להחזירו למוכר, וטוען טענת ביטול מקח. ואילו המוכר טוען שהקונה היה צריך להחזירו מיד ברגע שראה שמוצר זה מקולקל, האם אפשר לבטל את המקח בכה"ג או לא?!

תשובה: מקור דין זה בגמ' (חולין נ:), ובריי"ף (שם), ובהרא"ש (שם, סי' ל"ז), ובהרמב"ם (בהלכות מכירה פ"ב ה"ט) ובטור ושו"ע (ח"מ סי' רכ"ד, וסי' רל"ב סעי' י"א, ט"ז) וכן בהרמב"ם (הל' מכירה פט"ו הל' ו-ח).

והנה בגמ' (חולין נ: גרסינן: תנו רבנן, מחט שנמצאת בעובי בית הכסות: מצד אחד - כשרה, משני צדדים - טרפה, נמצא עליה קורט דם - בידוע שלפני שחיתה, לא נמצא עליה קורט דם - בידוע שלאחר שחיתה, הגליד פי המכה - בידוע ששלשה ימים קודם שחיתה, לא הגליד פי המכה - המוציא מחבירו עליו הראיה, ע"כ.

ועיין בסוגיא בפירוש י"ת ותוס' והראשונים, ונפסק כן להלכה בטור ושו"ע (ח"מ סי' רל"ב סעי' י"א) עיי"ש בנושאי הכלים, וכן בקצות החושן (סק"א) מש"כ בשם הריב"ש (סי' ט"ג).

וכתב הטור (ח"מ סי' רל"ב סעי' י"ג) ז"ל: שאלה לא"א הרא"ש ז"ל (כלל ק"ב סי' ט') ששאלת ראובן שמכר לשמעון גבינות ולאחר ג' ימים פתחם ומצאם מרוקבות ריקבון גדול. תשובה יש לשאול לעושי גבינות בכמה ראוי לבוא ריקבון ועיפוש כזה אם יאמרו שנעשה הריקבון בבית המוכר נמצאו שהיה מקח טעות ואם הדבר ספק המוציא מחבירו עליו הראיה, עכ"ל:

וכתב מרן הב"י ז"ל: ודין זה נלמד מדין המוכר פרה לחבירו ושחטה ונמצאת טריפה שנתבאר בסמוך, ע"כ:

כתב הב"ח (שם, אות י"ג) ז"ל: עיין לעיל סוף סימן ר"ל כתבתי בס"ד ליישב תשובה זו ודלא כב"י שכתב כאן דדין זה נלמד מדין המוכר לחבירו פרה ושחטה וכו' דאדברה כאן אין הדין כן, עכ"ל: ועיין בפרישה ודרישה (שם, סק"ג).

יוצא לנו מסוגיא זו ומדברי הראשונים להלכה, שמי שקנה גבינה או מוצר אחר ונמצא בו ריקבון, אם הריקבון מחמת עיפוש או שיש באותו מאכל תולעים, הרי"ז מקח טעות, ומחזירו למוכר מיד, והמוכר צריך להחזיר לו כספו בחזרה. אמנם אם הלוקח השאיר את המוצר כמה ימים אצלו, ואח"כ רוצה להחזירו למוכר, צריכים לשאול מומחים בנושא זה. ואם יאמרו המומחים שהריקבון היה כבר ביד המוכר, הרי"ז ביטול מקח וצריך המוכר להחזיר את סכום הכסף שקיבל. אולם אם יש ספק וחשש שהרקבון והעיפוש התחיל אצל הקונה, אין המוכר חייב להחזיר לו כספו בחזרה, מכיון שיש לתלות שהקלקול והעיפוש התחילו אצל הקונה ולא אצל המוכר שהרי נמצא ברשותו, ולכן המוציא מחבירו עליו הראיה.

והנה הסמ"ע (ח"מ סי' רל"ב סק"ה) כתב ז"ל: וממילא אם המעות עדיין ביד לוקח והמוכר בא להוציא מידו המעות, עליו הראיה. ולא דמי למוכר לחבירו בהמה לשחטה ונמצאת טריפה ואין ידוע אם קודם הקניה או אחר הקניה וטרפה, דפסקו הטור והמחבר וטור סעיף י' ומחב"ל בסעיף י"א דעל הלוקח להביא ראיה, ואם אין לו ראיה מוציאים המעות מידו, דשאני התם דמעמידין בהמה על חזקתה וסתם בהמה אינה נטרפת, וברשות

נקודות אור | סיפורים של תיקון מיזות | אנשים שחזרו לכור נחצבתם | וחיזוק לאלו שעדיין...

'מצייד' את הרב באמרי חן לקראת הדרשה בסעודה שלישית...

ויהי באחד הימים, הכביד עליו החולי בו לקה, והוא נשלח לאשפוז. ימים ושבעות ארוכים נעדר מבית הרב, ובשובו - צהל לקראתו הרב כמוצא שלל רב: 'הלא תבין, שכל תקופת היעדרותך התקשיתי כל כך למצוא רעיון יפה לסעודה שלישית! ברוך בואך בצל קורתנו!' - שש הרב לעברו ושב להאזין לו בקשב...

סיפור מופלא זה, שפורסם בגילון 'תורני-המבשר', מאיר ומחדד עד כמה הענווה היא תנאי יסודי להשלמת בניין אישיות האדם, עד כמה הגאווה והיהירות מרחיקות כל סיכויי לך. הנה כי כן, אותו גאון שרבים כל כך צעדו לאורו ונהגו לפי פסקיו, לא ראה כל פחיתות מעמד או נמיכות קומה בהאזנה לאותו הלך זר ומוזר, ואדרבה - שש ושמח להעניק לו תחושת חשיבות כשווה בין שווים...

הבה נאמץ את הגישה הזו, להתייחס לכל אדם בכבוד ובהערכה, מתוך הבנה שאיננו בעלי מעמד מיוחד או רם ונישא, ההיפך - כולנו אנשים, צנועים, ענווים, מכבדים כל אדם באשר הוא אדם. רק כשאדם מפנים אל לבו את הענווה, רק כשהוא מחדד בנפשו את ההכרה שאינו בעל מעמד עילאי על סובביו - הוא יכול להתפתח ולצמוח, להעצים את אישיותו ולהגיע לכל הישגיו הנשפאים! מאתר הנעליים לתחפושת... (הרב אשר קונלסקי שליט"א)

ענווה - היא הגדלות האמיתית! מדי יום ביומו, היה הגאון רבי משה הלברשטאם זצ"ל משכים

קום לבית המדרש, להתפלל במניין הקבוע. כשם ששעת התפילה ומקומה היו קבועים, כך - פחות או יותר - היו המתפללים קבועים אף הם. והנה, ביום מן הימים הוא מבחין באורח חדש שהגיע למניין, ולאחר התפילה - כדרכו להקדים שלום לכל אדם - פנה אליו הרב הלברשטאם בלחיצת יד חמה ובברכת 'שלום עליכם' לבבית...

הרב נכנס עמו בשיחה, ודי מהר הבין כי האיש שלפניו אינו בריא בנפשו. הלה דיבר גבוהה גבוהה על מעלותיו הנפלאות וחכמתו המרובה, כשניכר גם ניכר כי האיש פשוט סובל ממחלה לא עליונה, עתה, כשהרב הלברשטאם פנה אליו ושוחח עמו בנעימות, החליט האיש כי בשלה השעה להרצות את חוות דעתו המקצועית בכל תחומי החיים, והחל מסביר לרב מה דעתו על הכלכלה ומדיניות החוץ, על הפוליטיקה וחדשות אמש, ועוד ועוד...

והרב הלברשטאם, שכל הנושאים הללו גם יחד לא עניינו אותו כקליפת השום, עמד והאזין ברוב קשב, מביע התעניינות והתפעלות מה'חכמה' הרבה הגלומה באיש שלפניו ובתבונותו. והאיש לא נחה דעתו, ולאחר שסיים להרצות את משנתו הסדורה בנושאי חולין, פתח והחל להרצות משנה סדורה

לא פחות בסוגיות הש"ס ובפרשת השבוע, כשהוא מדבר רחוק ממין העניין ובכל זאת הרב הלברשטאם מקשיב לו ומתפעל ממש מ'חידושי' הגאונים... אכן כן, מני אותו יום הבין הלה כי הגיע אל המנוחה ואל הנחלה. שנים רבות הוא מחפש מישהו ש'יעריך' את תבונתו הרבה ויקשיב למאמריו המחוכמים, ועתה מצא את האיש הנכון.

הוא החל הקפיד לבוא ולשוחח עם הרב מדי בוקר, כשהרב מודה לו, מחמיא לו, ומבקש לוודא כי יבוא גם מחר... בהמשך, כשהבין הרב כי הלה חסר מקום אירוח בשבת, פנה אליו ואמר: 'הלא וודאי כבודו יואיל לסור אליי, ולסעוד על שולחני את סעודות השבת! כך נזכה ליהנות מצוף אמריך מדי שבת בשבתנו, ויותר מזה: הלא בתפקידי כרב, מוטל עלי לומר דברי תורה בסעודה שלישית לכל הקהל, ולא תמיד יש לי רעיון יפה לומר. עתה, בזכותך, יהיה לי תמיד מה לומר, פשוט אצטט מדבריך המאירים!'

הלה לא ידע את נפשו מאושר, ושש ושמח על ההזדמנות. עתה, משניתנה לו הרשות ואדרבה - הרב ביקש ממנו לסייע לו להכין דרשה לסעודה שלישית, לא היה מאושר ממנו. ברוב עיזוז וגבורה התייצב לסעודת השבת, ולכל אורך הסעודה היטיב להסביר אמרים 'נפלאים' על פרשת השבוע,

האחריות היא רק על הקונה, ואין כאן ביטול מקח. והערה"ש חלק על זה.

ונלע"ד שהמוכר יוכל לטעון 'קים לי' כאותם הפוסקים שאי אפשר לבטל המקח. ובכל מקרה מסויים שכזה עדיף לבוא לבית הדין המומחה לדיני ממונות, בכדי שיוכלו למנות את המומחים ביותר לנושא זה. והיה רצון שזנכה להגדיל תורה ולהאדירה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בבריאות איתנה ונהורא מעליא אכי"ר.

נעשה אצל הקונה, ולכן המוציא מחבירו עליו הראיה, ואינו יכול לבטל המקח.

ויש מהאחרונים שכתבו, שגם כשנולד הספק ברשות הלוקח, אם הקונה עדיין לא שילם למוכר, אינו חייב לשלם משום שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ואם כבר קיבל המוכר הכסף אין מוציאין ממנו. ויש פוסקים דס"ל שאם מדובר בקניה של ירקות או פירות או קטניות ויכול לבדוק אם הם מתולעים, וצריכים בדיקה,

המשך מעמוד הקודם - מעייני המשפט

להחזיר את הכסף לקונה. אולם אם הקונה השאיר מוצר זה כמה ימים אצלו לאחר שגילה שהוא מקולקל, צריכים לשאול מומחים מתי קרה קלקול זה, ואם יאמרו בודאות שמוצר זה התקלקל אצל המוכר, הרי"ז מקח טעות ומחזיר את הכסף לקונה, ואם יש ספק מתי נעשה הקלקול והריקבון, יש לתלות ולומר שהריקבון

בית דין צדק ובית הוראה "זרע אמת" צדק צדק תרחף הלך אחר בית דין פנה... (מנהדן לב)

בית הדין לענייני ממונות | אישות | צואות | ירושות | הסכמי גרושין | קידושין | סיוע בעריכת חוזים | שלום בית

בנשיאות ובראשות אב בית הדין בד"צ "זרע אמת", בד"צ "יורה דעה", וראש כולל הוראה ודיינות "אורות חיים ומשה" אשדוד

אב"ד מקודש הרה"ג יעקב נסים עטייה שליט"א

ובהרכב הדיינים המצויינים: מרא דאתרא רמב"ש א' הרה"ג יצחק שרבאני שליט"א

ראש כולל הוראה ודיינות "חוקיו ומשפטי ישראל" הרה"ג יצחק ביטון שליט"א

הדיין המצויין רב שכונת מקור ברוך ירושלים הרה"ג אהרון ירחי שליט"א

שעות פעילות בית הדין: בכל יום שני או רביעי בין השעות 14:30 - 18:30

באחד מסניפי בית הדין: שפת אמת 5 בית שמש / שכונת הבוכרים ירושלים / האדמו"ר מבעלז 39 אשדוד

לשאלות בענייני בית הדין פתיחת תיקים וכו' בפלאפון 054-8416719 (טלפקס: 02-9990043)

העלון יוצא לאור להצלחת הגה"צ נשיא מוסדות אורות חיים ומשה

הרה"ג דוד חנניה פינטו שליט"א

ולע"נ מרת אימו הצדקת מודלן מוזל בת מוחה שמוחה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.